

EPAPU Eduardo Pondal - Curso 2023-2024

Guía Didáctica Latín I - Bacharelato Semipresencial

Departamento de Grego e Latín. Prof.: Mª Agustina Castro Vilar

A presente guía pretende ser un instrumento para facilitar ao alumno o percorrido pola materia, de modo que poida seguila para acadar un resultado positivo. Pode que sexa preciso facer algunha modificación nela ao longo do curso, tendo en conta a heteroxeneidade do noso alumnado e a entrada en vigor do novo currículo da LOMLOE.

É moi importante a asistencia a clase regularmente, xa que facilita avanzar e comprender mellor os contidos. Ademais o alumno ten que traballar pola súa conta 2-3 horas semanais (ou aquelas que sexan imprescindibles) para aplicar e reforzar os coñecementos adquiridos.

O alumnado poderá resolver dúbidas nas titorías de orientación de xeito presencial.

1. METODOLOXÍA.

A materia de Latín I forma parte das materias de modalidade do Bacharelato de Humanidades. O estudo da lingua latina constitúe a base fundamental para a comprensión das nosas linguas románicas (galego e castelán), así como das outras linguas de orixe romance. O coñecemento do latín como lingua raíz do galego axúdanos a coñecer mellor o seu léxico, a súa sintaxe, a súa ortografía.

A materia de Latín I, como calquera outra do currículo do Bacharelato semipresencial, conta cunha sesión semanal de asistencia obrigatoria, que recibe o nome de **titoría lectiva**, xa que é aquela na que se abordan as explicacións teóricas da unidade que corresponda en cada momento do curso.

Estas sesións semanais complementáanse cunhas **titorías de orientación (2)** as que xa fixemos mención na introdución.

2. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.

- **Diccionario Latino- Español, Español- Latino.** Diccionario bilingüe Vox ou SM. Imprescindible para a realización das tarefas do curso e para levar ao exame.

- **Apuntes proporcionados polo profesor.**
- **Aula Virtual da EPAPU Eduardo Pondal.**
- **Web:** www.viamedia.es (no apartado “Latín”, subapartado “Ejercicios interactivos”): servirá de gran axuda para o reforzo práctico da gramática latina no estudo autónomo do alumnado.
- **Recursos bibliográficos.** O centro dispón de biblioteca, na que ademais da consulta e préstamos de libros, revistas, etc., dispónse de conexión a internet que o alumnado pode utilizar como apoio didáctico.

3. CONTIDOS.

O contido da materia de Latín I está **organizado nunha serie de bloques** que abranguen tanto **aspectos lingüísticos como culturais**, tendo en conta que ambos aspectos constitúen dúas facetas inseparables e complementarias para o estudo da civilización romana, sen as que non é posible apreciar a importancia do legado latino na súa verdadeira dimensión.

Bloque 1: Comprensión e interpretación dos textos.

a) Unidades lingüísticas da lingua latina:

- O abecedario. A acentuación e as distintas pronuncias da lingua latina: clásica, eclesiástica e nacionais.
- Clases de palabras.
- Concepto de lingua flexiva: flexión nominal e pronominal (sistema casual e declinacións), flexión verbal (sistema de conxugacións).
- Sintaxe oracional: funcións básicas e sintaxe elemental dos casos.
- Estruturas oracionais. A concordancia e a orde de palabras en oracións simples e oracións compostas. Comparativa coa orde natural das palabras nas oracións das linguas de repertorio do alumnado para unha mellor comprensión.
- Formas nominais do verbo.

b) A tradución: técnicas, procesos e ferramentas.

- A análise morfosintáctica como ferramenta complementaria de tradución.

- Estratexias de tradución: formulación de expectativas a partir, entre outros, de contorno textual e do propio texto, paráfrases simplificadas en lingua latina, contexto, coñecemento do tema, descrición da estrutura e xénero, peculiaridades lingüísticas dos textos traducidos, erros frecuentes de tradución e técnicas para os evitar.
- Ferramentas de tradución, cando se considere necesario.
- Lectura comparada de diferentes traducións e comentario de textos bilingües a partir de terminoloxía metalingüística.
- Recursos estilísticos frecuentes e a súa relación co contido do texto.
- Estratexias básicas de retroversión de textos breves. Concepto e uso de expresións idiomáticas.
- A tradución como instrumento que pode favorecer o razoamento lóxico, a resolución de problemas e a capacidade de análise e síntese, dentro dos límites e inconsistencias propias da tradución.
- Aceptación do erro como parte do proceso de aprendizaxe e actitude positiva de superación.
- Estratexias e ferramentas, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas, para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación.

c) Destrezas comunicativas do uso da lingua latina.

- Estratexias para a planificación, execución e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e/ou multimodais.
- Funcións comunicativas adecuadas ao ámbito e ao contexto: describir acontecementos simples; dar instrucións básicas; narrar, reformular e/ou resumir acontecementos pasados, presentes e/ou futuros; expresar emocións básicas e opinións.
- Léxico común de interese e/ou uso cotián para o alumnado: espazo, tempo e/ou vida diaria. Estratexias de enriquecemento léxico (derivación, polisemia, sinonimia...).
- Estratexias básicas conversacionais para iniciar, manter e rematar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións

e explicacións etc.

- Ferramentas analóxicas e dixitais para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes de latín en latín, cando fose posible.

Bloque 2: Latín e plurilingüismo.

- a) Sistemas de escritura ao longo da historia.
- b) Evolución do latín: as linguas indoeuropeas, etapas da lingua latina, latín vulgar e latín culto, lingua falada e lingua escrita.
- c) Influencia do latín na evolución das linguas de ensino e do resto de linguas que conforman o repertorio lingüístico individual do alumnado.
- d) O latín como lingua de cultura e prestixio; causas e consecuencias. Analogía con contextos modernos.
- e) Regras fonéticas básicas na evolución do latín ás linguas de ensino.
- f) Léxico:
 - Lexemas, prefixos e sufixos de orixe latina presentes no léxico de uso común e no específico das ciencias e a técnica.
 - Significado e definición de palabras de uso común nas linguas de ensino a partir dos seus étimos de orixe latina.
 - Expresións latinas integradas nas linguas modernas e o seu emprego en diferentes tipos de textos.
- g) Interese por coñecer o significado etimolóxico das palabras e a importancia do uso adecuado do vocabulario como instrumento básico na comunicación.
- h) O latín como instrumento que permite un mellor coñecemento das linguas de estudo e un máis fácil achegamento a outras linguas modernas, romances e non romances.
- i) Respecto por todas as linguas e aceptación das diferenzas culturais das xentes que as falan.
- j) Ferramentas analóxicas e dixitais para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes de latín no ámbito transnacional.
- k) Expresións e léxico específico básico para reflexionar e compartir a reflexión sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).

Bloque 3: A antiga Roma.

- a) Xeografía do proceso de expansión de Roma desde o seu nacemento ata a desaparición do Imperio romano.
- b) Xeografía do proceso de expansión de Roma na Península Ibérica. A Hispania tardorromana; suevos e visigodos.
- c) Topografía da antiga Roma, nome e función dos sitios centrais da cidade.
- d) Historia da antiga Roma:
 - Etapas da historia de Roma (monarquía, república, imperio).
 - Fitos da historia do mundo romano entre os séculos VIII a. de C. e V d. de C.
 - Lendas e principais episodios da historia de Roma.
 - Personalidades históricas relevantes da historia de Roma, a súa biografía en contexto e a súa importancia para Europa.
- e) Historia e organización política e social de Roma como parte esencial da historia e cultura da sociedade actual.
- f) Institucións, crenzas e formas de vida da civilización latina desde a perspectiva sociocultural actual: escravitude e exclusión da muller.
- g) Influencias da cultura grega na civilización latina.
- h) A achega de Roma á cultura e ao pensamento da sociedade occidental.
- i) Relación de Roma con culturas estranxeiras (Grecia, o cristianismo...). Roma como exemplo de potencia imperialista: desmitificación da dominación romana.
- j) O mar Mediterráneo como encrucillada de culturas onte e hoxe. Da Europa mediterránea á Europa continental.

Bloque 4: Legado e patrimonio.

- a) Conceptos de legado, herdanza e patrimonio.
- b) A mitoloxía clásica en manifestacións literarias e artísticas. A presenza da mitoloxía clásica na publicidade, o deporte e outras manifestacións populares actuais.
- c) A romanización de Hispania e as pegadas da súa persistencia. A romanización de Gallaecia no contexto da Hispania romana; semellanzas e diferenzas.
- d) Obras públicas e urbanismo: construción, conservación, preservación e

restauración. A súa pegada na Galicia moderna.

- e) As institucións políticas romanas e a súa influencia e persistencia no sistema político actual.
- f) A educación na antiga Roma: etapas educativas.
- g) Principais obras artísticas da Antigüidade romana.
- h) Principais sitios arqueolóxicos, museos ou festivais relacionados coa Antigüidade clásica.

4. TEMPORALIZACIÓN POR AVALIACIÓNS.

A distribución de contidos por avaliacións será a seguinte:

1ª AVALIACIÓN: 10/12 sesións.

Contidos do BLOQUE 1 (“Comprensión e interpretación dos textos”):

O alfabeto. Pronunciación do alfabeto. Acentuación.
Concepto de lingua flexiva. Clases de palabras. Estrutura das palabras. Concepto de declinación e de conxugación. Enunciados do sustantivo e do verbo. A orde das palabras.
Funcións dos casos latinos.
Morfoloxía nominal: a 1ª declinación. A 2ª declinación. Adxectivos da 1ª clase. A 3ª declinación: temas en consoante (imparisílabos).
Morfoloxía verbal: INFECTUM (=presente, pretérito imperfecto, futuro imperfecto) de modo indicativo e subxuntivo en voz activa.
Morfoloxía verbal: INFECTUM de indicativo e subxuntivo do verbo SUM.
Sintaxe: A concordancia.
Sintaxe: Oracións atributivas, transitivas e intransitivas, copulativas.

Contidos do BLOQUE 2 (“Latín e plurilingüismo”):

Orixes e evolución do latín. As linguas romances.
Léxico (I).
O paso do latín ás linguas romances: regras fonéticas (I).
Permanencia do latín: expresións latinas (I).

Contidos do BLOQUE 3 (“A antiga Roma”):

Marco xeográfico da antiga Roma.

Historia de Roma: a Monarquía. A República. O Imperio: fase do Principado.
--

Contidos do BLOQUE 4 (“Legado e patrimonio”):

Pervivencia do ámbito xeográfico do Imperio Romano no mapa actual de Europa.
--

Pervivencia dos grandes sistemas políticos das etapas de Roma na actualidade: características da monarquía, da república e do imperio.
--

Lugares históricos da antiga Roma que aínda se poden visitar.

2ª AVALIACIÓN: 9 sesións.

Entran TODOS OS CONTIDOS DO BLOQUE 1 da 1ª avaliación.

Materia nova:

Contidos do BLOQUE 1 (“Comprensión e interpretación dos textos”):

Morfoloxía nominal: a 3ª declinación: temas en -i (parisílabos). Adxectivos da 2ª clase. A 4ª declinación. A 5ª declinación.
--

Pronomes e determinantes: Numerais cardinais e ordinais. Pronomes persoais. Pronomes e determinantes posesivos e demostrativos.

Morfoloxía verbal: INFECTUM (=presente, pretérito imperfecto, futuro imperfecto) de modo indicativo e subxuntivo en voz pasiva.

Morfoloxía verbal: PERFECTUM (pretérito perfecto, pretérito pluscuamperfecto, futuro perfecto) de modo indicativo e subxuntivo en voz activa e pasiva.
--

Morfoloxía verbal: PERFECTUM (pretérito perfecto, pretérito pluscuamperfecto, futuro perfecto) do verbo SUM.
--

Sintaxe: A oración pasiva. O complemento axente.
--

Sintaxe: As oracións compostas. Oracións compostas coordinadas.

Contidos do BLOQUE 2 (“Latín e plurilingüismo”):

Léxico (II).

O paso do latín ás linguas romances: regras fonéticas (II).

Permanencia do latín: expresións latinas (II).
--

Contidos do BLOQUE 3 (“A antiga Roma”):

Historia de Roma: O Imperio (fase do Dominado).
Clases sociais ao longo da historia da antiga Roma.
A relixión en Roma: o culto privado. A relixión en Roma: o culto oficial. A mitoloxía.

Contidos do BLOQUE 4 (“Legado e patrimonio”):

Obras públicas e urbanismo romano. Vías, pontes e acueductos que aínda se poden visitar.
Mitoloxía grecorromana: a súa pervivencia no mundo actual (II).

3ª AVALIACIÓN: 8/9 sesións.

Entran TODOS OS CONTIDOS DO BLOQUE 1 da 1ª e da 2ª avaliacións.

Materia nova:

Contidos do BLOQUE 1 (“Comprensión e interpretación dos textos”):

Morfoloxía nominal: Os graos do adxectivo: comparativo e superlativo. O 2º término da comparación.
Pronomes e determinantes: is, ea, id; idem, eadem, idem; ipse, ipsa, ipsum. O pronome relativo qui, quae, quod.
Morfoloxía verbal: o participio. O infinitivo.
Sintaxe: Oracións subordinadas. A oración de relativo. Introducción ás oracións subordinadas sustantivas e adverbiais (circunstanciais).

Contidos do BLOQUE 2 (“Latín e plurilingüismo”):

Léxico (III).
O paso do latín ás linguas romances: regras fonéticas (III).
Permanencia do latín: expresións latinas (III).

Contidos do BLOQUE 3 (“A antiga Roma”):

A mitoloxía grecorromana: influencia da cultura grega en Roma.
--

Contidos do BLOQUE 4 (“Legado e patrimonio”):

Historia de Roma: A romanización da Península Ibérica. Localizacións
--

arqueolóxicas, festivais e museos sobre cultura romana que se poden visitar na Península Ibérica.

A mitoloxía grecorromana: pervivencia no mundo actual (II).

5. CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

- Coñecer os casos latinos e a súa función. Recoñecer os enunciados das 5 declinacións.
- Identificar os elementos da flexión nominal (as 5 declinacións, os tipos de adxectivos e os principais pronomes-determinantes).
- Identificar as desinencias verbais activas e pasivas, así como as características temporais-modais dos verbos. Recoñecer os enunciados das 5 conxugacións.
- Realizar traducións de oracións de dificultade progresiva, identificando os elementos morfosintácticos e comparalos cos das linguas coñecidas.
- Coñecer e identificar en frases/textos de dificultade progresiva os diferentes tipos de oracións simples e compostas (coordinadas e subordinadas).
- Recoñecer a orixe latina morfolóxica e semántica no léxico das linguas galega e castelá e deducir regras básicas de derivación e composición.
- Entender expresións latinas, saber interpretalas nas nosas linguas e ser capaces de poñer exemplos correctos.
- Coñecer e identificar os principais fitos da historia de Roma, as institucións e clases sociais, e a súa pervivencia no mundo actual.
- Coñecer e identificar as principais manifestacións culturais de Roma (arte, urbanismo, relixión, mitoloxía, etc.), e a súa pervivencia no mundo actual.

6. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN.

EXAME: O alumnado realizará un mínimo de 1 exame escrito por avaliación. A proba consistirá nunha serie de preguntas sobre o Bloque 1 (gramática) e o Bloque 2 (léxico, regras fonéticas e latinismos). No exame haberá sempre un apartado adicado á análise morfosintáctica e tradución dunha frase ou texto

breves. Este exame suporá o 80% da nota da avaliación.

IMPORTANTE: para que se puntúe favorablemente a análise morfosintáctica e a tradución, teñen que coincidir e estar ben os dous. É dicir, non contará nada unha tradución se non coincide coa análise ou ao revés.

TRABALLO: O alumnado realizará 1 traballo de investigación de carácter individual sobre aspectos dos Bloques 3 (A antiga Roma) e 4 (Legado e patrimonio). O traballo deberá seguir unha pauta establecida previamente pola profesora. En principio, entregarase por escrito a través da Aula Virtual ou o correo electrónico. O traballo suporá o 20% da nota da avaliación. Para poder ter en conta a nota do traballo, haberá que acadar un mínimo de 4 puntos (o 40% do total) na nota do exame escrito. Non se recollerá ningún traballo fóra de prazo. A nota dun traballo non presentado cualificarase con 0 puntos.

SOBRE A CUALIFICACIÓN: Non se redondeará á alza a nota con decimais. De ser o caso, os decimais acumulados teranse en conta para redondear á alza a nota final (avaliación ordinaria), sempre que os decimais sexan iguais ou superiores a 0,5 (por exemplo, non contará nada o 0,4 se temos un 5,4 nalgunha avaliación, pero sí contará o 0,5 se temos un 5,5 nalgunha avaliación). O redondeo será dun máximo de 1 punto sobre a cualificación obtida na avaliación ordinaria. Non se considerará aprobada a avaliación con menos de 5 puntos.

Está prohibido levar aos exames teléfonos móbiles e dispositivos electrónicos en xeral (MP3 e similares). Aqueles alumnos que cometan actos ilícitos no desenvolvemento das probas obterán a cualificación de 0 puntos

AVALIACIÓN CONTINUA: Ao ser avaliación continua, se un/unha alumno/a suspende unha avaliación, quedaralle recuperada de xeito automático se aproba a seguinte. A 3ª avaliación é a avaliación ordinaria, polo que o alumnado que a suspenda poderá superala na avaliación extraordinaria. A nota final do curso será a da avaliación ordinaria.

PROBA EXTRAORDINARIA: Esta proba extraordinaria consistirá nun exame escrito, cun 80% da cualificación sobre todos os contidos dos Bloques 1 e 2, máis un 20% da cualificación sobre preguntas breves ou test (segundo determine previamente a profesora) dos contidos dos Bloques 3 e 4. Poderán presentarse a esta avaliación extraordinaria os/as alumnos/as que non superen a avaliación ordinaria, e aqueles que perderan o dereito á avaliación continua por ter superado o máximo de faltas de asistencia sen xustificación.

INCIDENCIAS: O alumnado que, por algunha razón xustificada, non puidera presentarse a algún exame poderán realizalo dentro dos prazos establecidos. Será obrigatorio presentar xustificación documental á titora do grupo e comunicalo dentro dos prazos establecidos.

7.MÍNIMOS ESIXIBLES.

Nome e valor dos casos latinos.
As 5 declinacións.
Os adxectivos da 1ª e da 2ª clase.
O verbo SUM en indicativo.
As 5 conxugacións, en indicativo e subxuntivo, nas voces activa e pasiva.
Pronomes persoais e demostrativos. O pronome relativo.
Infinitivos e participios.
Evolución fonética básica do latín ao castelán e galego.
Léxico básico de orixe latina.
Latinismos máis frecuentes.
Esquema xeral da historia de Roma.
Principais aspectos do legado de Roma na sociedade actual (política, cultura, arquitectura, urbanismo, mitoloxía).

A Coruña, 14 de setembro de 2023